

Tuinvereniging Langs de Akker in Amstelveen, een complex met een Keurmerk

Frans Picavet

‘Gaaf ie erin?’ ‘Ja, hij doet het.’ We staan voor de insectenmuur en zien hoe een mooi, apart gekleurd bijtje in een stengel van een van de hotelletjes een nestplaats zoekt. Even later komt ze weer tevoorschijn en vliegt onrustig heen en weer, kennelijk omdat wij er met onze neus vlak bovenop staan. Is ze de eerste die we zien en zullen er meer volgen?

De insectenmuur in onze Ecohoek is een van de projecten die door ijverig samenwerken van vele tuinleden tot stand is gekomen. Ongelooflijk veel stammetjes zijn in de muur verwerkt en allemaal met cement vastgezet. Sommige stammetjes zijn al aangestast door zwammen. Dat lijkt slecht, maar is juist goed, want er zijn bijtjes met een voorkeur voor vermolmd hout. In al die stammetjes, maar ook in de muren zijn gaatjes van verschillende doorsnee geboord. Aan de zuidkant zijn de apart ontworpen hotelletjes opgehangen die gemaakt zijn door enthousiaste tuinleden in verband met een wedstrijd

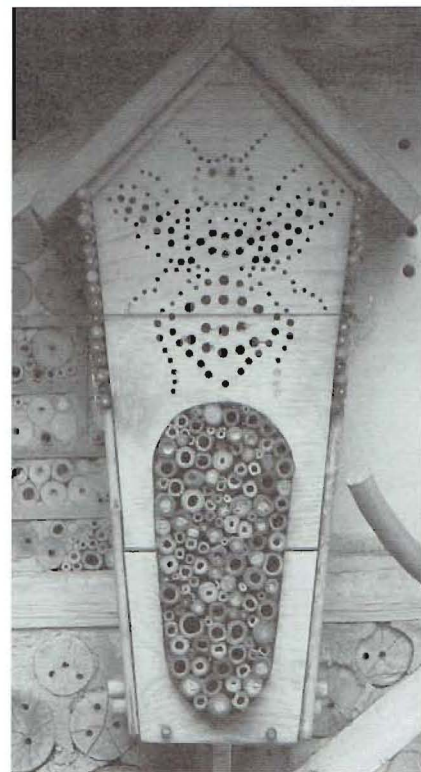
‘bouw een insectenhotel’.

Dankzij een extra subsidie van 1000 euro van de provincie Noord-Holland is deze muur tot stand gekomen. Bij de bouw hebben we ons laten inspireren door een artikel uit het themanummer *Insectenvriendelijk Tuinieren* van het maandblad *Bijen* voor imkers, verschenen in oktober 2001.

Tijdens een algemene werkbeurt kwam ik even kijken naar de werkploeg die bezig was in de buurt van de insectenmuur. ‘Daar komt de bijenkoning’, hoorde ik. ‘Je hebt al inwoning’, zei een van de harde werkers. Nieuwsgierig bekeek ik de hotelletjes en warempel, er waren al gaatjes afgedekt. ‘Dat zijn metselbijtjes’, zei ik in mijn enthousiasme. Werd daar niet zachtjes gegniffeld? Toen ik wat beter keek, zag ik dat de dekseltjes verdacht veel op cement leken. Was ik gefopt? Toch niet, want het materiaal waarmee de gaatjes zijn dichtgemaakt heeft echt de kleur van cement.

*Insectenmuur (boven) en
insectenhotel (onder).*

Foto's: F. Picavet

Met onderstaande haiku heb ik indertijd de harde werkers aan deze muur willen eren:

*fantasiemuur voor
individualisten
met liefde gebouwd*

Als wilde bijen een nestplaats zoeken, moet er voedsel in de buurt zijn. Er zijn daarom veel drachtplan-

De insectenmuur, de stapelmuurtjes en takkenwallen maken deel uit van de projecten die onze tuinvereniging heeft opgezet om het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren in de wacht te slepen (zie kader). Nadat in het jaar 2000 door de gemeente Amstelveen een subsidie van f 10.000 was toegezegd en het Schipholfonds ook een bijdrage van f 2000 leverde kon de start van het

venige grond tot grote hoogte zijn opgeschoten en in de hoogzomer nauwelijks licht op de bodem toelaten. Om voor de oeverplanten meer zonlicht te creëren werden daarom aan de zuidzijde van de natuuroever, aan de overkant van de sloot, van drie elzen de takken afgezaagd en werden de bomen aan de onderkant geringd. In het nabij gelegen heempark Langerhuizen hadden we al

Takkenwal. Foto: F. Picavet

Natuuroever. Foto: E. van Hoften

ten rondom de muur aangeplant, klokjes, kamille, guldenroede en vele andere planten.

Als je op het binnenplaatsje tussen de muurtjes staat voel je de warmte van de zon. Een ideaal plekje voor onze zomergasten, want ze schuwen een koude, tochtige wind.

De insectenmuur staat in de Ecohoek die zo genoemd is omdat we daar begonnen zijn met het opwerpen van de eerste takkenwallen, weldra gevolgd door een stapel boomstammen waar de natuur vrijelijk haar gang mag gaan.

Ook staan er in de Ecohoek twee stapelmuurtjes begroeid met allerlei planten. De bermen bij de sloten zijn beplant met vogelvriendelijke struiken, zoals duindoorn, sleedoorn, meidoorn, kardinaalsmuts en appelbes. Grauwe elzen, aangeplant bij de oprichting van het complex in 1971, steken boven deze heesters uit. De kruidenlaag bestaat voornamelijk uit wilde planten zoals dagkoekoeksbloem, ruig klokje, hondsdrif, penningkruid en robertskruid.

Keurmerk op ons complex beginnen. Een begeleidingscommissie, bestaande uit Herman Vroklage en Gerard Mostert van het AVVN en Ina Marbus van de KNNV, stelde een uitvoerig adviesrapport op waarin alle mogelijkheden voor meer natuur in het 'algemeen groen' op ons tuincomplex uitvoerig werden belicht. Hein Koningen, toenmalig hoofd van de Amstelveense heemparken, verzorgde dit rapport op ons verzoek van de nodige aantekeningen. Dat chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest daar voortaan taboe zouden zijn staat natuurlijk buiten kijf.

Natuuroever

Omdat het complex doorsneden is van sloten stelden de commissieleden voor op een bepaalde plaats een natuuroever te realiseren.

Die natuuroever is er gekomen, zij het op een andere plaats dan de commissie had voorgesteld. Maar er was een probleem. Het complex telt vele bomen, populieren, elzen, haagbeuken en essen die op de kleiig-

gezien hoe populieren en kastanjebomen die op deze manier behandeld waren een totaal andere functie in de natuur vervullen. Zwammen en schimmels tasten zo'n boom aan en spechten vinden in het dode hout voedsel- en nestelgelegenheid. De weinig opwindende kornoeljestruiken op de beoogde oever werden tot de grond toe gesnoeid en hovenier Zeldenrijk, in 'vaste dienst' bij de tuinvereniging voor de zware karweien, haalde met een kraantje alle stronken weg. Een eind verderop, op een plek uit het zicht, werden de stronken op een hoop gegooid. Omdat er op de oever ook nog twee haagbeuken en een berk stonden werden drie inhammen gegraven, zodat de bomen op aparte schiereilandjes kwamen te staan. Verder zorgden we voor een flauw aflopend talud zodat er allerlei gradiënten ontstonden: van nat, moerassig naar droog, van kleiig naar venig en van zonnig naar schaduwrijk. We hebben de oever niet aan zijn lot overgelaten, want dan was die zeker

veranderd in een ruigte met voornamelijk riet, lisdodden, klein en groot hoefblad en brandnetels. In de omgeving van het complex is daarvan al genoeg te vinden. In het voorjaar van 2002 zijn de moeras- en oeverplanten aangebracht, waaronder bont riet, echte koekoeksbloem, moeraswolfsmelk, moerasandoorn, leverkruid, kattenstaart, moerasspirea, beekpunge, wateraardbei, blauw glidkruid, dotters, sleutelbloemen en nog vele andere. Nu, drie jaar later, is de oever uitgroeid tot een waar paradijs voor allerlei insecten en vormen de planten in de loop van het seizoen een fraai tapijt van allerlei kleuren en bladvormen. Een hakselpad naast de oever nodigt de bezoeker uit tot nadere kennismaking met al die mooie planten, maar kijk je al passerend via het hoofdpad in de volle lengte over de oever dan is dat op zich al een lust voor het oog. We houden nauwlettend in de gaten dat bepaalde planten niet gaan overheersen zodat de wat kwetsbare soorten ook alle kansen krijgen. Ik was er dan ook als de kippen bij toen ik ontdekte dat gewoon riet zich op vier plaatsen had uitgezaaid. Bij andere tuinverenigingen had ik al gezien tot welke toestanden dat kan leiden. Riet gaat door roeien en ruiten en na verloop van tijd heeft het alle andere planten verdrongen en samen met winde vormt het dan een troosteloos gezicht.

Het Handboek Natuurlijk Tuinieren van het AVVN is daar duidelijk over: *ecologisch groenbeheer vraagt een door-dachte aanpak*. Laten we de natuur aan haar lot over, dan staat de uitkomst op onze rijke grond al van tevoren vast: na riet en brandnetels nemen jonge boompjes zoals berken, essen en wilgen het heft in handen en na een paar jaar is de natuuroever veranderd in een bos en zijn we weer net zover als toen we begonnen.

De sierlijke moestuin

De grond die vrij kwam van de natuuroever werd in de Ecohoek op een hoop gegooid en Gerda Dorreboom, een van de leden van de Groencommissie, stelde voor daar

een sierlijke moestuin op te zetten. Hovenier Zeldenrijk verwerkte de berg kleigrond tot drie terrassen en keerwandjes werden gemaakt met behulp van dikke takken en stammen van gerooide bomen. Hakselpaadjes, lopend van voor naar achter en van links naar rechts, zorgen ervoor dat de perceeltjes aan alle kanten te bereiken zijn. Maar de aangebrachte grond, pure klei, bleek moeilijk te bewerken. Zand erover dus en hopen maar dat het nu beter zou gaan...

Het resultaat mag er zijn. De moestuin is met recht een sieraad voor de Ecohoek geworden. Bezoekers zijn telkens zeer enthousiast bij het zien van al die voor hen toch vreemde gewassen, die op zo'n originele manier zijn aangeplant. In een artikel dat Gerda Dorreboom in 2002 schreef voor de Akkerpraat, het verenigingsblad van de tuinvereniging, lezen we:

Het zaaien was een gebeurtenis op zich. Geen rijtjes groenten hadden we voor ogen, maar in bogen pluksla, andijvie en gekleurde snijbiet; rondjes pluimgierst, bieten en vlas; vierkante vakken Parijse worteltjes en knoflook; dan hier en daar opvallende planten, zoals de roodbladige boerenkool, de blauwgroene Toscaanse palmenkool met artisjok en kardoelen ertussen. De terrassen met als hoofdkleuren groen,

Sierlijke moestuin. Foto: E. van Hoften

blauw, rood en geel vormen zo een soort van schilderachtig palet...

Vreemde planten met spannende namen zoals huttentut, pluimgierst en heilig boontje kregen een plaatsje naast selderij, salie, pepermunt, goudsbloem en zegekruid. Ook ontbraken wouwen en wedden niet en voor menigeen was de boekweitplant een kennismaking met iets uit het verre verleden.

Met wilgentenen werd een sierlijke

Pergola. Foto: F. Picavet

bogengang gemaakt, een soort pergola, waaraan klimmers zoals snijbomen zich kunnen vasthechten. Deze sierlijke moestuin die als het ware een intrada vormt naar de nutstuinen verderop gelegen, inspireerde menig tuinder, wat bleek uit de zeer geïnteresseerde vragen die gesteld werden.

De volgende haiku geeft kernachtig weer wat Gerda Dorreboom met de sierlijke moestuin voor ogen stond:

*versierde groenten
bovenal biologisch
proeftuin en toonbeeld*

Voor vlinders en vogels

Een andere thematuin op het complex is de vlindertuin waarin planten zijn aangebracht die belangrijk zijn voor de op nectar beluste vlinders. Gecultiveerde en wilde planten staan hier broederlijk naast elkaar. Statige verbenas en paarsbloeiende Eupatorium wisselen af met wilde marjolein, hemelsleutel en asters. Natuurlijk ontbreekt de vlinderstruik niet. Een blauwbloeiende smeerwortel, een echte hommelpplant, zorgt voor veel kleur in het voorjaar. Helaas ook voor veel wortelopslag, maar we hebben ontdekt dat deze smeerwortel geplant boven zevenblad dit lastige onkruid behoorlijk weet te onderdrukken.

Op een ander gedeelte van het complex mogen de aldaar geplante heesters in elkaar groeien, zodat er een echt vogelbos is ontstaan. Els, Taxus, hulst, krentenboompje, vuurdoorn, kardinaalsmuts, duindoorn en sleedoorn zorgen ervoor dat vogels door het vele voedselaanbod, maar ook door de vele schuil- en nestelmogelijkheden, zich daar op hun plek voelen.

Rots- en veentuin

Een volkstuincomplex biedt vele mogelijkheden voor biodiversiteit. Zo is er in 1996, toen de tuinvereniging 25 jaar bestond, een rotstuin aangelegd. Iedere bezoeker die het complex binnenkomt valt ogenblikkelijk deze tuin op. De rotstuin is

wat kleur betreft op zijn hoogtepunt in het voorjaar en in de voorzomer. Daarna is de hoofdbloei van de vele rotsplanten waaronder *Erinus*, *Chiastophyllum* en *campanula's* voorbij maar de variatie in bladvormen en bladkleur van de langzaam groeiende bomen en heesters zorgen toch voor een aangename sensatie. Achter de rotstuin ligt een veentuin als een soort schaduwtuin ten opzichte van de veel zonniger gelegen rotstuin. De keerwandjes van deze ook op niveau gebrachte tuin bestaan uit door midden geslagen stoeptegels en turven. De grond is zuur gemaakt door veel tuinturf toe te voegen en humeus vanwege het blad dat is aangebracht.

Zuurminnende planten vormen hier de hoofdschotel. Naast azalea's bloeien hier *Ledum*, *Uvularia*, *Pernettya* en *Gaultheria*, een kruising van *Gaultheria* en *Pernettya*. Door de vele turven gedijt *Cornus suecica* er uitstekend en inmiddels heeft een witbloeiende *Oxalis* de hier en daar ontstane lege plekken volkomen bedekt.

Het onderhoud

Veel van deze projecten worden tijdens de verplichte werkdagen door de eigen tuinleden onderhouden. U begrijpt dat de leden van de groencommissie er nauwlettend op toezien dat de gedoogde wilde planten, zoals judaspenning, look zonder look, valeriaan, vingerhoedskruid en kaardenbol een kans krijgen. De vrouwen hebben tijdens het algemeen werk daar meestal wel oog voor en zij wieden zorgzaam de ongewenste planten weg. De meeste mannen vinden dat maar priegelwerk, zij schoffelen liever de paden, snoeien de struiken of toppen de brandnetels die op bepaalde plaatsen langs de oevers mogen groeien.

Dan is er nog een winterploeg, een groep vrijwilligers, die op ongeregelde tijden in de late herfst tot in het vroege voorjaar inzetbaar is bij de wat grovere werkzaamheden zoals het snoeien en rooien van struiken

De winterploeg plant de beukenhaag aan.
Foto: E. van Hoften

Vrouwen aan het werk in de plantsoenstrook.
Foto: F. Picavet

Mannen bezig met wilgentenenhekje
Foto: E. van Hoften

Foto: F. Picavet

en het aanbrengen of vernieuwen van de wilgentenen hekjes.

Acceptatie en waardering

In het begin stonden enkele tuinleden nogal sceptisch tegenover alle vernieuwingen. Kaalslag, kapitaalvernietiging waren kreten die je nog wel eens hoorde. Vooral toen enige zwaar geïmpregneerde hekjes boven de duikers vervangen werden door veel natuurlijker aandoende wilgentenen hekjes.

In het algemeen kunnen we nu stellen dat de vele veranderingen ten behoeve van het natuurlijk tuinieren

in het 'algemeen groen' door de tuinleden worden geaccepteerd. Daarvoor hebben ook de artikelen in het verenigingsblad, de *Akkerpraat*, zorg gedragen. Door telkens weer een ander aspect van het natuurlijk tuinieren te belichten of door gewoon uit te leggen wat een nieuw project behelst is er bij de tuinleden veel goodwill gekweekt. Deze voorlichting gaat nog steeds door. Ook hier blijkt het belang van 'éducation permanente'.

Op 27 oktober 2002, ruim twee jaar na het verschijnen van het adviesrapport, onthulde de wethouder van

o.a. Openbare Werken (groenvoorziening) en Natuur en Milieu-educatie, de heer M.J. Alink, het keurmerk-schild. De vreugde is groot als blijkt dat op het schild ook nog vier stippen prijken, het hoogste aantal dat een tuinvereniging kan behalen. Herman Vroklage van het AVVN benadrukt in zijn speech dat de tuinvereniging die vier stippen te danken heeft aan de planmatige aanpak en het goede beleid. Het enthousiaste bestuur en de zeer actieve groencommissie hebben dit alles mogelijk gemaakt. Ook roemt hij de mensen van de winkel en de voorlichting want allemaal hebben zij meegeholpen. Dit en nog veel meer valt te lezen in de uitgebreide beoordelingslijst die de begeleidingscommissie na een dag keuren op het complex heeft opgesteld. Het Keurmerk is drie jaar geldig. In 2005 wordt het complex opnieuw gekeurd. We hopen de vier stippen op het Keurmerk dan te behouden.

Dat het ons ernst is te blijven streven naar meer natuur getuigen de vele nestkastjes, vlinder-, hommelen vleermuiskasten die her en der zijn aangebracht. Ook de tientallen meters takkenwal die nog steeds verder worden uitgebreid staan symbool voor de gastvrijheid zoals verwoord in onderstaande haiku:

*stoere takkenwal
toeverlaat voor menig dier
wees gastvrij herberg*

Op 30 augustus 2003 verwierf de tuinvereniging ook internationale erkenning. Voorzitter John van Schaik kreeg toen uit handen van de voorzitter van het Office International du Coin de Terre et des Jardins Familiaux in Bratislava het Internationaal Diploma Ecologisch Tuinieren uitgereikt. Tijdens de seizoensluiting op 19 oktober 2003 werd dit diploma in bijzijn van wethouder Alink aan de tuinvereniging overgedragen.

Ina Marbus van de begeleidingscommissie heeft ons in de twee jaren die

voor het Keurmerk stonden fantastisch begeleid. In haar speech tijdens de uitreiking van het Keurmerk was zij 'beretrots' op het resultaat van vier stippen. Als veldbiologe waardeerde zij vooral de lijst met waarnemingen, want dat is puur veldbiologie! 'Ga door met inventariseren, want het complex heeft al zoveel meerwaarde gekregen, dat er al veel meer dieren komen...'. Ook stak zij ons een hart onder de riem door te zeggen: 'Wees maar niet bang dat jullie nu in een zwart gat vallen, nee, jullie gaan gewoon lekker door. De plannen liggen er al, een eco-leerpad, een vogeleiland, een broeihoop voor ringslangen...'. De twee laatste plannen zijn in een la terechtgekomen omdat ze tot op heden niet realiseerbaar bleken. Of ze daar ooit uitkomen valt nu nog niet te bezien. Maar het natuurleerpad is er wel gekomen. Han Sio van de plaatselijke IVN-afdeling heeft dat

pad ontworpen en tijdens de Open Dag op 4 juli 2004 heeft Hein Koningen, ex-hoofd van de Amstelveense heemparken, het natuurleerpad feestelijk geopend. Dit pad, een speurtocht voor jong en oud, is de tweede ontdekkingstocht van de natuur op ons complex, zij het op een klein gedeelte daarvan. Daarnaast bestaat er nog een andere ontdekkingstocht, een wandelgids, die de bezoeker voert over het gehele complex. Beide beschreven rondwandelingen, de speurtocht en de wandelgids, zijn tijdens de openingstijden van de kantine bij de bar in de kantine af te halen. Wellicht voor u een idee om eens een bezoekje te brengen aan ons mooie complex. De particuliere tuinen zijn vanaf de paden prima te bezichtigen. Wilt u alvast een indruk krijgen zie de uitgebreide website van de tuinvereniging. U bent van harte welkom.

Frans Picavet is voorzitter
groencommissie van
Tuinvereniging Langs de Akker

Tuinvereniging Langs de Akker,
opgericht 16 september 1971
Langs de Akker 2
1186 AB Amstelveen,
telefoon 020-4963724
www.langsdeakker.nl

vrij toegankelijk tot
zonsondergang

Openingstijden kantine: elk
weekend van 14.00 uur tot
17.00 uur (april tot oktober)

Het complex, 6,6 ha groot,
telt 169 siertuinen en 16 nuts-
tuinen.

Het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren is ingesteld door het AVVN, organisatie voor tuinierend Nederland, met als doelstelling het natuurlijk tuinieren bij volkstuinders te bevorderen. Een tuinvereniging krijgt het Keurmerk pas als er in het 'algemeen groen' geen chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest gebruikt worden en de tuinwinkel deze middelen niet verkoopt aan de (particuliere) tuinders. Bovendien kan een tuinvereniging gekwalificeerd worden met een, twee, drie of vier stippen. Hoe hoger het aantal stippen, hoe beter een tuinvereniging erin geslaagd is te beantwoorden aan de doelstelling van het natuurlijk tuinieren. Als een tuinvereniging zich voor het Keurmerk opgeeft stelt een begeleidingscommissie een adviesrapport op, waarin de mogelijkheden voor meer natuur in het 'algemeen groen' worden aangegeven. Bovendien ontvangt de vereniging een Handboek met vele tips hoe dit alles te realiseren, een vlag en een natuurjaarplanner met daarop voor

iedere maand specifieke tuinbezigheden. Tijdens de periode die voor het behalen van het Keurmerk staat wordt de vereniging intensief begeleid door een van de leden van de commissie en kan zij kiezen uit vijf workshops, zoals stapelmuurtes

bouwen, vlechten van wilgentenen hekjes, composteren, biologische bestrijdingsmiddelen, enzovoort. Na twee jaar wordt de tuinvereniging gekeurd en in een uitvoerige beoordelingslijst wordt aangegeven aan welke mogelijkheden voor

meer natuur zijn voldaan. Tevens worden voor alle projecten punten gegeven.

De (standaard)beoordelingslijst is tot stand gekomen door intensieve medewerking van instellingen als De Kleine Aarde, het IVN, de KNNV en de Dienst Landbouw Voorlichting.

Omdat het Keurmerk slechts drie jaar geldig is moet een vereniging na die periode opnieuw worden gekeurd. Zij kan er dan stippen bij krijgen maar ook verliezen.

De instelling van het Keurmerk voor volkstuinverenigingen in Nederland is uniek voor Europa en vond plaats op 17 juni 1996 in het Planetarium in Amsterdam.

Ria Beckers, voorzitter van de stichting Natuur en Milieu onthulde het lieveheersbeestje, bedacht door Anita Maas van De Kleine Aarde, dat in de vorm van een schild gemaakt was door bureau Ad Pool uit Appelscha.

